

De volgende activiteiten hebben sinds het vorige, derde evaluatiemoment (20 april 2017) plaatsgevonden:

18 mei 2017	Klankbordbijeenkomst met V4 leerlingen
8 juni 2017	Klankbordbijeenkomst ouders
8 juni 2017	Terugblik op de PLG' s
10 juni 2017	Enquête onder alle ouders van V4 leerlingen
20 juni 2017	Vergadering van alle V4 docenten
28 juni 2017	Klankbordbijeenkomst met V4 leerlingen
Mei-juli 2017	Enquête onder alle V4 docenten
12 juli 2017	Resultatenbespreking V4
19 juli 2017	Voorlopige conclusie ... en verder ...

In deze laatste schriftelijke evaluatie van dit schooljaar worden de acht boven genoemde activiteiten (gesprekken, besprekingen en enquêtes) beschreven in hun uitvoering, gevolgd door de voorlopige conclusie en een voorstel voor het vervolg op deze pilot in het schooljaar 2017 – 2018 voor 4 vwo en voor 5 vwo.

1. KLANKBORDBIJEENKOMST MET V4 LEERLINGEN

De vraag “Geef in enkele woorden weer wat je tot nu van de pilot vindt? “, beantwoorden de meiden in deze groep, dat zij positief tegenover de pilot staan, maar wellicht niet maatgevend zijn voor de gehele groep. De voordelen die zij noemen: minder stress, tijd om te verbeteren, daardoor leerstof herhalen, gemotiveerd voor de studie .

De jongens in dit groepje geven aan, dat feedback krijgen o.k. is, maar cijfers krijgen ook. Zowel meiden als jongens waarderen de feedback die met hen persoonlijk besproken wordt het meest en zij vinden deze ook effectief.

Allen geven aan dat er enkele docenten zijn die weinig aan / met feedback doen. Daarnaast docenten, die niet alleen na toetsen feedback geven, maar dit ook (persoonlijk) doen tijdens de lessen.

De leerlingen in deze klankgroep weten of zij ‘op koers’ liggen. Zij nemen zelf initiatief richting docent indien zij dit niet (zeker) weten. Het zou echter beter en duidelijker zijn voor alle leerlingen wanneer de docent dit zelf aangeeft (in de feedback), zo stellen zij.

2. KLANKBORDBIJEENKOMST MET OUDERS

De doelgroep van deze avond waren de ouders van de gehele bovenbouw vwo (V4-5-6-) en daarom kwamen thema's van alle drie jaarlagen aan de orde.

Met betrekking tot de V4 pilot:

De beide aanwezige ouders van V4 leerlingen zijn van mening dat de pilot zeker zijn waarde heeft, maar dat de codering (- 0 + ++) niet voor iedereen eenduidig is. De meerwaarde zien zij in de gegeven feedback.

V6 ouders zien in de V4 pilot het positieve element van de persoonlijke benadering door de docent richting de leerling en spreken hun waardering uit voor dit waagstuk.

Een van de ouders vraagt of voor deze leerlingen duidelijk is wat er van hen verwacht wordt.

Wij geven een toelichting op de coderingen, de feedbackkolommen, de wijze van communiceren, de goede kanten als ook de ontwikkelpunten van de pilot.

3. TERUGBLIK OP DE PLG' s

De beide PLG's (professionele leergemeenschap) van de bovenbouw vwo, te weten "De goede vwo-les" en "Informeel en formeel feedback tijdens de V4 – pilot" hebben hun bijdrage aan de V4 pilot geleverd: hoewel de eerstgenoemde qua onderwerp minder geschikt was voor een PLG (-format), zo blijkt uit de evaluatie, leverde hij onder andere een goede gedachtenuitwisseling op omtrent het onderwerp.

Uit de tweede PLG, de 'feedback' – PLG zijn een praktisch beoordelingsmodel voor de docent en een leerling – reflexie model voortgekomen, die de eenheid in het geven van feedback richting leerling bevorderen.

Beide PLG's hebben gezamenlijk afgesloten met een workshop (gegeven door Lia Voerman) gericht op het geven van feedback, die veel deelnemers waardevol en inspirerend vonden.

4. ENQUÊTE ONDER ALLE OUDERS VAN V4 LEERLINGEN

51% van de ouders van de leerlingen heeft gereageerd op de oproep om aan het onderzoek (juni) deel te nemen.

64% van de respondenten is tevreden over **de communicatie van school over de pilot**, 30% 'enigszins' en 7% (aantal =3) is ontevreden.

De ouders die ontevreden waren, geven dit in aan met woorden als: voor voldongen feit gesteld worden, korte respons tijd, wat is de reden van de pilot, is er een financiële stimulans geweest? Ik hoor niets van de voortgang en bevorderingscriteria. De ouders die 'enigszins' aangevinkt hadden, hadden meer info willen hebben en meer tussentijdse evaluaties of terugkoppelingen verwacht, informatie over de verbetercyclus aan de hand van ervaringen,

input van leraren, leerlingen en ouders. Plus informatie over de criteria voor de mate van succes van de pilot.

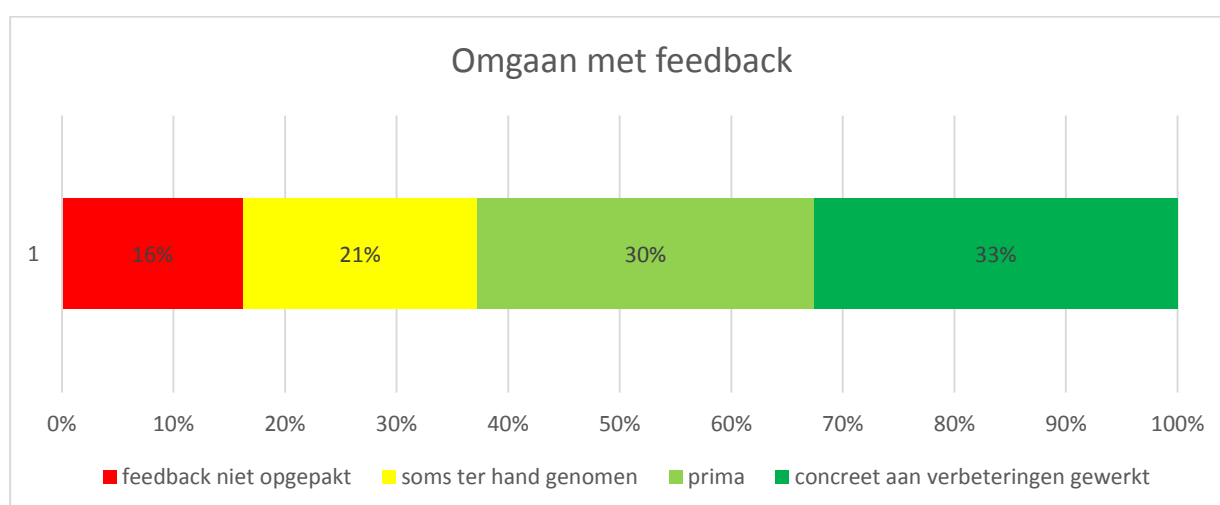
55% van de respondenten is tevreden over de **communicatie en feedback van docenten**, 30% koos voor 'enigszins' en 16% is ontevreden.

Het commentaar dat het vaakst genoemd werd, was dat er geen concrete stappen ondernomen (konden) worden om de situatie te verbeteren. Regelmatig was er geen uitgebreide, bruikbare terugkoppeling. Respondenten die voor 'enigszins' kozen, schreven dat er te veel gebruik was gemaakt van 'copy-paste'. Pas later in het jaar werd de feedback duidelijker. Ouders zien, dat docenten soms nog zoekende zijn naar de juiste manier van communiceren die voor ouders en leerling duidelijkheid geeft. Feedback is wel verbeterd.

Eén van de doelstellingen van deze manier van werken was om leerlingen betere informatie over hun leerproces en ontwikkeling te geven, waardoor ze niet alleen inhoudelijk leren, maar ook beter kunnen leren en zich op andere vlakken kunnen ontwikkelen. Op de vraag of de ouders **thuis een verschil gemerkt hebben in de manier van leren van hun zoon of dochter** zegt de meerderheid (zeventien antwoorden) thuis geen verschil te zien. Acht ouders/verzorgers waren van mening dat hun kind in het huidige systeem juist minder is gaan leren. Vijf ouders hadden ook geen verschil gemerkt, maar zij lichtten toen dat hun kind altijd al gedreven was geweest en dat dit in het huidige systeem niet veranderd was. Zeven ouders schreven dat hun kind beter of efficiënter was gaan leren. Eén respondent schreef dat het kind altijd al veel tijd aan schoolwerk besteed had en nu nog meer was gaan leren ("nog meer verslagen maken waar niet uren maar dagen in zitten").

Respondenten konden binnen het kader **omgaan met feedback** zelf hun antwoorden formuleren. Deze zijn in een aantal categorieën geplaatst: (1) de feedback is niet opgepakt, (2) de feedback is soms ter hand genomen, (3) de feedback was prima en (4) mijn kind heeft op basis van de feedback concreet gewerkt om zaken te verbeteren. Grafiek 1 is een weergave van de verdeling van de antwoorden.

Grafiek 1: overzicht van de verdeling van de antwoorden op de vraag hoe hun kinderen met de feedback zijn omgegaan, die zij afgelopen schooljaar van docenten / mentor hebben ontvangen (n=42)

Ouders die schreven dat hun kind de feedback **niet ter hand namen**, waren van mening dat deze te vaag, te vrijblijvend of niet herkenbaar was. Eén ouder gaf de volgende toelichting: “Docenten geven feedback en NEMEN AAN dat het kind dan weet wat er mee gedaan moet worden. Helaas lukt dit vaak niet bij kinderen van deze leeftijd, ze weten niet hoe ze dit moeten omzetten. Er wordt geen feed forward gegeven.”

Ouders die schreven dat hun kind de feedback **soms ter hand had genomen**, gaven de volgende toelichting: het lag aan de manier waarop er feedback gegeven was, of ze er constructief iets mee kon, op het moment dat de terugkoppeling gegeven werd, werd het advies ter harte genomen, maar na een tijdje bleken de goede voornemens weer vergeten, volledig negatieve feedback werd genegeerd, opbouwende kritiek met tips motiveerden beter. Feedback was niet altijd te vertalen naar concrete acties. Het was te laat dat sommige docenten pas na vier maanden een beoordeling in Magister invulden.

Ouders die van mening waren dat het kind **positief met de feedback van docenten en mentoren** zijn omgegaan, schreven:

- Over het algemeen komen de juiste dingen ook naar boven. Het heeft zelfvertrouwen gegeven;
- Mijn dochter is altijd gedreven. Goed dat er gezegd werd, dat ze ook wel een stapje terug mocht doen;
- Het krijgen van feedback op deze manier was erg wennen. Zeker voor kinderen in de puberteit, die zich al gauw aangevallen voelen of onzeker ervan kunnen worden. Dit is echter een belangrijk leerproces, waar kinderen van kunnen groeien;
- Bij een aantal leerkrachten is echt wel een meer gelijkwaardige relatie ontstaan en is ze actiever en ook pro-actiever met bepaalde stof omgegaan;
- Hij heeft naar de feedback geluisterd, maar dat heeft wel even geduurd.

Voorkeur van ouders voor de volgende lichte **4 vwo** (schooljaar 2017-2018)

- oude systeem (pta met cijfers): 41%
- huidig systeem (feedback): 30 %
- geen voorkeur: 29%

Voorkeur van ouders t.a.v. de 3 opties voor hun kind voor **5 vwo** (schooljaar 2017-2018)

- oude systeem (pta met cijfers): 9%
- huidige systeem (feedback): 6%
- gemengd systeem (pta met feedback): 80%
- geen voorkeur: 5%

Duidelijk is dat de **voorkeur van ouders** uitgaat naar **een gemengd systeem**, met daarin zowel het PTA - met bevorderingsnorm - als ook de kwalitatieve feedback.

Als we kijken naar hoe de meningen van ouders ontwikkeld zijn, zien we dat de tien tegenstanders op eind 3 vwo nu allemaal voorstander zijn van een gemengd systeem voor de leerlingen op 5 vwo:

mening eind 3 vwo	oude systeem (PTA, cijfers)	huidige systeem (feedback)	gemengd systeem	geen voorkeur
voorstander	1 (=8%)	3 (=23%)	8 (=62%)	1= (8%)
neutraal	3 (=14%)	0 (=0%)	17 (=81%)	1 (=5%)
tegenstander	0 (=0%)	0 (=0%)	10 (100%)	0 (=0%)
	4 (=9%)	3= (7%)	35 (=80%)	2 (=5%)

5. VERGADERING VAN ALLE V4 DOCENTEN

Op dinsdag 20 juni wordt docenten in deze bijeenkomst gevraagd zaken op te schrijven die hen in het kader van deze 4 vwo – pilot tot nadenken hebben aangezet met betrekking tot hun ervaringen, hun lespraktijk, hun toetsing, hun feedback. We reiken hen daartoe papier, kleurpotloden en pennen aan.

Deze opsomming van ‘**good - bad practices**’ resulteert in een fraai palet van 53 good practices en 39 bad practices, daarnaast voorzien van conclusies en tips van enkele docenten.

Voorbeelden van ‘good practices’:

- Docent: Reflectie, innovatie, meer ruimte voor lesprogramma, boek er uit; eigen materiaal.
- ‘Makkelijker’ om een zijweggetje in te slaan (niets moet, alles mag).
- Docent heeft beter beeld van de leerling, leerling heeft beter beeld van zichzelf.
- Minder toets-druk voor mijn vak: minder toetsen, meer diagnostische testjes om te zien waar de leerling staat.
- Feedback op soc. functioneren heeft een leukere groep opgeleverd: blijven doen!!
- Meer herstelaanbod / differentiatie.
- Meer eigenaarschap in toekomst?
- Meer zelfvertrouwen en inzet.
- LIn ervaart feedback als zeer prettig voor praktijk èn theorie. Vooral de meisjes zijn erg positief en willen vooruit.
- Feedback leidt tot groei bij positieve benadering richting leerling.
- Leerling kan meer nadenken over het leerproces.
- Een aantal leerlingen past zijn leergedrag aan n.a.v. de feedback.

Voorbeelden van 'bad practices':

- Codes - 0 + ++ geen meerwaarde; IIn kunnen meer met een cijfer.
- 3e kolom is overbodig (persoonl. ontwikkeling).
- Te veel werkdruk aan het einde van het schooljaar.
- Toetsen zonder cijfers bekijken minder worden en worden, vooral door jongens, als nutteloos ervaren. + en – wegdoen: zij leveren gesprekken op die voorbij gaan aan de essentie van de feedback in woorden.
- Alleen feedback in woorden! IIn met bepaalde (stijf)koppigheid staan niet open voor feedback.
- Moeilijk om niet in herhaling te vallen bij woordrapportages.. Cijfersysteem is wat mij betreft objectiever en transparanter.
- Sommige jongens zijn lastig aan de gang te krijgen zonder cijfers.
- Onzekerheid: wanneer wordt de 0 een + ? Hoe kan ik overgaan?
- De voorbereiding op de pilot was niet goed.

Conclusies en tips van enkele docenten:

1. Cijfers blijven; magister kolom 1 en 2 worden samengevoegd tot een kolom, die 3 tot 5 keer per jaar wordt ingevuld. Mondelinge feedback blijft. studiehouding / -aanpak aankijken dan docent
2. Laat IIn hun eigen traject uitstippelen.
3. Betrek thuisfront meer
4. Zet in op algemene kennis van leesvaardigheid
5. Bij HA/TE is weinig veranderd t.o.v. voorheen: feedback was er en toetsing blijft gelijk
6. Volgend jaar houd ik de voortgang beter in de gaten; nu heb ik te veel rekening gehouden met de leerlingen, maar ben daardoor te weinig opgeschoten.
7. Verrassend te constateren dat nogal wat IIn anders tegen een – (min) bij
8. Feedback blijven geven in combinatie met cijfers (wellicht de grote werken).
9. Dito: daarvoor is tijd nodig om over en met leerlingen te praten
10. Laatste kolom (persoonlijke ontwikkeling) misschien alleen door mentor?

6. KLANKBORDBIJEENKOMST MET V4 LEERLINGEN

Leerlingen vertellen dat het de laatste drie weken super druk is geweest. Dit komt deels door de uitwisseling met Frankrijk (die ze overigens niet hadden willen missen), maar voornamelijk door het feit dat veel docenten toetsen in de week voor de stille week hebben ingepland. Ze zouden te weinig info hebben om in sommige gevallen te kunnen oordelen. Leerlingen noemden daarbij 6 vakken.

In deze klankbordgroep zitten vijf leerlingen, waarvan één geen nullen of minnen heeft, drie leerlingen hebben één nul, één leerling heeft één min en één nul.

Leerlingen vroegen om meer mondelinge feedback, zeker voordat deze in Magister werd genoteerd.

Het viel hen op dat vooral in de laatste periode weinig feedback gegeven is. Ook in Magister is deze vaak afwezig. Er gaat nu een aantal verhalen rond van mensen die een eindspurt maken, die eigenlijk het hele jaar niet veel hebben uitgevoerd, maar toch door twee weken te werken, een + (plus) kunnen verdienen, maar ook het tegengestelde wordt vernomen: leerlingen die het hele jaar hard werken, maar het laatste werk kunnen verknallen en dan toch een – (min) op het eindrapport krijgen. Dit wordt als onrechtvaardig gezien.

Leerlingen krijgen uitleg van de teamleider: als een leerling één – (min) heeft, wil dit niet per se zeggen dat hij moet doubleren. Hij wordt dan besproken in de vergadering: waar zit het manco? Het criterium is in welke mate het manco een belemmering vormt voor succes op 5 en 6 vwo.

Sommige docenten van verschillende vakken zouden een schaduwadministratie met cijfers hebben bijgehouden.

Als laatste werd gezegd dat de werkdruk van de laatste tijd mede ontstaan is doordat een aantal toetsen die normaal in de proefwerkweek gegeven worden, naar voren zijn gehaald.

7. ENQUETE ONDER ALLE V4 DOCENTEN

Sinds de pilot in vwo 4 van start ging in het schooljaar 2016-2017, is aan zowel de leerlingen als de ouders twee maal gevraagd naar hun mening. Eind mei was het de beurt aan docenten. Begin juli is de enquête opnieuw uitgezet: 74,1% van hen hebben uiteindelijk alle vragen van dit onderzoek beantwoord.

Dit verslag begint met de ervaringen van deze docenten over de verstrekte feedback, de manier waarop ze begeleid zijn, de invloed van de pilot op de lessen en toetsen. Daarna wordt nader ingegaan op de communicatie van resultaten, effectieve manieren van beoordelen, aandacht voor individuele leerlingen, studie-aanpak, invloed van de pilot op andere leerjaren en als laatste de ervaren werkdruk.

Aan de respondenten is gevraagd in hoeverre hun **feedback** aan de voorwaarden die door de leerlingen gesteld waren, voldeed. De schriftelijke feedback volgens de docenten zelf voorzag vaak in tips, tops, was meestal persoonlijk en opbouwend geformuleerd en gaf leerlingen informatie of ze op koers lagen voor vwo 5.

Uit het beeld dat de ondervraagde docenten schetsten, lijkt dat men ook erg tevreden was over de mondelinge feedback. Uit het onderzoek onder leerlingen daarentegen, bleek dat zij juist van mening waren dat voor het merendeel van de vakken de mondelinge feedback onder de maat was, in enkele gevallen zelfs helemaal afwezig.

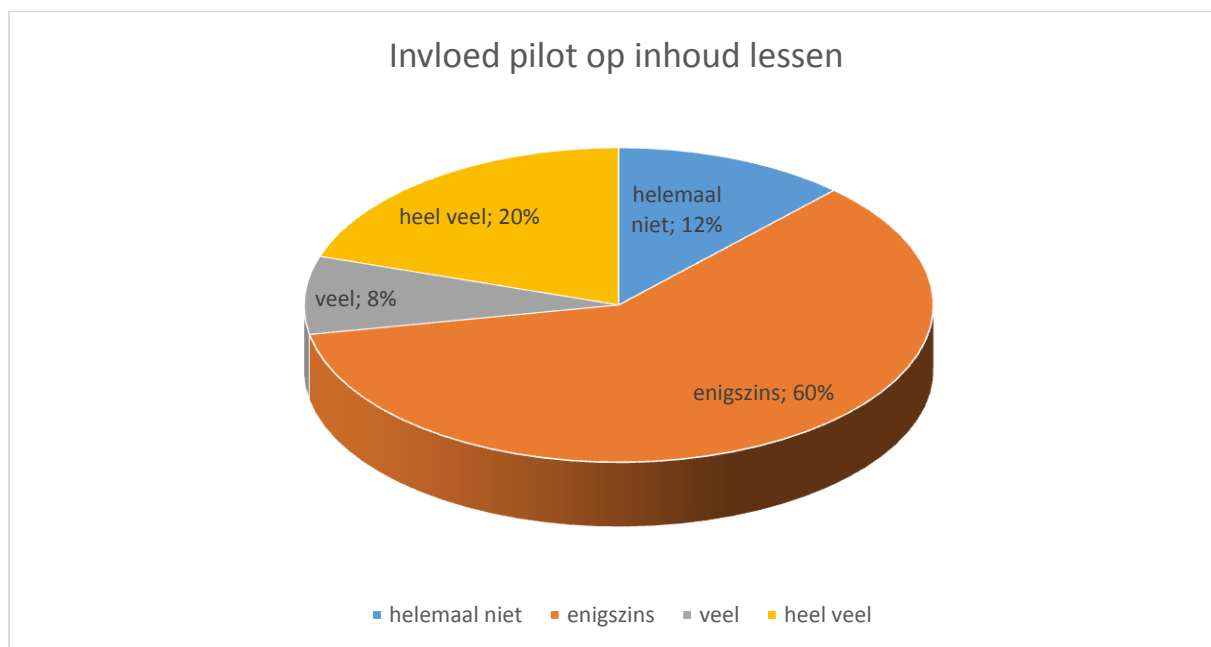
Dertien docenten schreven leerlingen individueel terugkoppeling te hebben gegeven, vijf juist in kleine groepjes. Een paar docenten hadden leerlingen van tevoren een feedbackformulier in laten vullen, dat de basis vormde voor een gesprek.

Niet alle docenten voelden zich bekwaam genoeg om feedback te geven. Meerdere respondenten hadden vooraf graag meer informatie gehad hoe hij/zij het beste terugkoppeling kon geven. Ze schreven dat ze het gevoel hadden dat iedereen apart het wiel uit aan het vinden was.

Twee derde van de docenten antwoordde positief op de vraag of ze goed **begeleid** waren bij de vragen over de pilot of problemen die ze door de pilot ervoeren. Zeven respondenten waren echter niet tevreden over de geboden begeleiding, met name op het gebied van training over het geven van feedback en de facilitering van tijd.

De meeste docenten waren van mening dat de pilot **invloed** had gehad op de lessen. Ze ervoeren meer vrijheid om de lessen in te vullen en om andere les- en toetsvormen in te zetten. In grafiek 2 staat een overzicht van de verdeling van de antwoorden op deze vraag.

Grafiek 2: overzicht van de verdeling van de antwoorden van respondenten op de vraag of de pilot meer ruimte had gehad op de inhoud van de lessen (n=25)

Op acht respondenten na schreven ze allemaal in enige vorm **cijfers** naar leerlingen te hebben gecommuniceerd, om transparantie en duidelijkheid te bieden, als richtlijn om beter een gesprek te kunnen voeren en soms omdat leerlingen hierom vroegen.

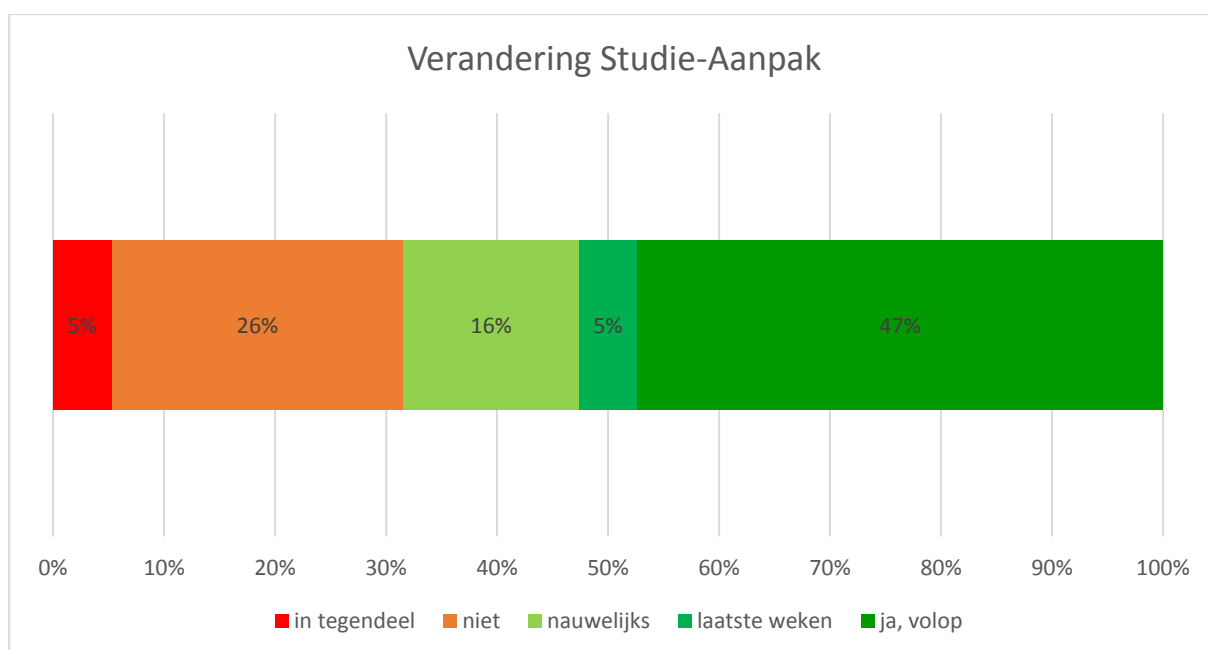
Bijna de helft van de ondervraagden is door de pilot **anders gaan toetsen**. Docenten die geen veranderingen hadden aangebracht, deden dit omdat de toetsen duidelijk lieten zien waar leerlingen in het proces staan. Respondenten die wel anders zijn gaan toetsen, hadden gebruik gemaakt van andere vormen (bijvoorbeeld meer groepswork, presentaties of persoonlijke leerroutes), meer onverwachte toetsen of juist het aanbieden van herkansingen.

Een aantal docenten schreef dat ze nog geen **effectieve manier** hadden gevonden om resultaten te communiceren en om effectief te beoordelen.

Iets meer dan de helft van de respondenten schreven dat ze door de pilot niet meer aandacht hadden kunnen geven aan individuele leerlingen. Zij schreven dat de pilot veel tijd had gekost, maar ze gewoon 50 minuten/30 leerlingen hielden per les. Acht respondenten waren wel van mening dat ze door de pilot meer **aandacht aan individuele leerlingen** hadden kunnen besteden, bijvoorbeeld doordat ze de leerling echt in beeld moesten hebben om hem/haar leren kennen en de leeraanpak te ontwikkelen' als gevolg van de pilot.

De helft van de respondenten hadden een verandering in **studie-aanpak** gezien. Ze zagen met name een actievere houding in de les.

Grafiek 3: Overzicht van de verdeling van antwoorden van docenten op de vraag of ze door de pilot een verandering in studie-aanpak hebben gezien (n=19)

Veel docenten schreven dat de pilot ook van **invloed** was geweest op lessen in andere leerjaren, bijvoorbeeld door hier ook meer feedback te gaan gebruiken, of andere werkvormen in te zetten, of minder gebruik te maken van boeken.

Vijftien docenten waren voorstander om bepaalde aspecten van de pilot ook in andere leerjaren op school in te voeren, bijvoorbeeld het geven van schriftelijke feedback in Magister en ruimte voor persoonlijke leerroutes.

Om de **werkdruk** te verlagen zonder in te boeten op de kwaliteit van de feedback werd gevraagd om meer taakuren ter beschikking te stellen voor docenten die deelnemen aan de pilot. Ook werd gevraagd om **trainingen** in het geven van effectieve terugkoppeling.

8. RESULTATENBESPREKINGEN

Woensdag 12 juli vond de resultatenbespreking van 4 vwo plaats. Alle leerlingen met een – (min) bij ‘kennis en vakvaardigheden’ zijn de revue gepasseerd; er is zorgvuldig besproken welk manco de min voor de leerling oplevert, immers als een leerling één – (min) heeft, wil dit niet per se zeggen dat hij moet doubleren. Het criterium is in welke mate binnen de min of de minnen het manco een belemmering vormt voor succes op 5 en 6 vwo.

Van de 86 leerlingen zijn er 74 bevorderd naar 5 vwo (= 86%).

- Van de 12 leerlingen die niet bevorderd zijn
 - doubleren 8 leerlingen 4 vwo (van wie 1 wegens langdurige ziekte)
 - stappen 3 leerlingen over naar 4 havo
 - stapt 1 leerling over naar 5 havo

Vergeleken met het bevorderingspercentage van de voorgaande schooljaren 4 vwo, namelijk

- 2015 – 2016: 71 leerlingen van wie 65 bevorderd naar V5 (= 91,5%)
- 2014 – 2015: 84 leerlingen van wie 77 bevorderd naar V5 (= 91,7%)

ligt percentueel de bevordering van 4 naar 5 vwo dit schooljaar lager dan in beide voorgaande schooljaren.

In de resultatenbespreking van deze groep werd vrijwel unaniem geconstateerd, dat de docent van de leerling van 4 vwo leerling ècht een helder beeld heeft.

Wij kijken op het einde van de voor ons liggende schooljaren van deze groep leerlingen naar hun bevorderings- c.q. slagingspercentage en verbinden dan daaraan eventuele conclusies, die van belang zijn voor deze nieuwe manier van werken in V4 pilot.

9. VOORLOPIGE CONCLUSIE en VERVOLG

Wat zien we na een schooljaar V4 pilot: Hoe is de stand van zaken rondom de doelstellingen, die (op)gesteld zijn? Voldoen we na dit schooljaar aan de evaluatiecriteria aan de hand waarvan we de V4 pilot ook tussentijds door middel van onder andere gesprekken, bijeenkomsten en enquêtes onder de loep hebben genomen?

De doelstellingen

Met de drie doelstellingen van de V4 pilot wordt naar de doelstellingen verwezen, zoals die 13 juli 2016 in een document voor de MR opgesteld en daar te lezen zijn.

Doelstelling 1: Het PTA is in 4 vwo aan de kant gedaan en daarmee kon de docent zelf zijn doelen stellen. Er zijn zoals we in de Evaluatiemomenten 1, 2 en 3 lezen, docenten die (steeds meer) **de vrijheid** nemen af te wijken van de vaste patronen en methodes, die het boek aan de kant hebben gedaan en zodoende hun **eigen onderwijs meer vorm geven**. Leerlingen zien dit in een aantal lessen / vakken terug.

Doelstelling 2: De docent heeft gedurende het schooljaar minimaal op zeven momenten op het gebied van kennis- en vakvaardigheden, studiehouding en –aanpak en persoonlijke ontwikkeling de leerling feedback, dat wil zeggen **informatie over zijn ontwikkeling**, gegeven. De leerlingen vinden de feedback op het gebied van kennis- en vakvaardigheden, studiehouding en –aanpak waardevol en zijn van mening dat docenten zich op deze gebieden ontwikkelen en zich door moet blijven ontwikkelen; leerling wil graag en vaker (eerst mondeling, dan schriftelijk) weten wat hij fout doet en hoe hij dit kan verbeteren. Zo krijgt hij er beter zicht op of hij op koers ligt richting 5 vwo. De leerling geeft aan de feedback op zijn persoonlijke ontwikkeling zoals die nu wordt gegeven (in de laatste kolom in magister), niet positief te waarderen en te kunnen missen.

Doelstelling 3: 44 % van de leerlingen geeft aan door de pilot anders te zijn gaan leren: zij lijken meer intrinsiek gemotiveerd te zijn. Het lijkt afhankelijk van het vak te zijn of de leerling de stof beter beheerst dan voorheen in het oude systeem. Uit onze enquêtes komt niet naar voren of de leerling zich er ten volle van bewust is dat deze pilot zijn **leerproces** (leren, groei, ontwikkeling) beïnvloedt.

De tien evaluatiecriteria

Nemen we de evaluatiecriteria onder de loep, zien we in de antwoorden die de vragenlijsten van leerlingen, ouders en docenten opleveren, dat de docent gegroeid is in het geven van formele en informele **feedback** (1). De docent spreekt de behoefte uit zich hierin verder te willen bekwamen.

Doordat er anders / minder getoetst werd ervaarde de leerling het grootste gedeelte van het schooljaar nauwelijks **toetsdruk** (2). Echter de laatste maand richting einde schooljaar namen de toetsen plotsklaps toe en daarmee de toetsdruk; sommige vakken/docenten haalden hun toets met instemming van leerlingen uit de toetsweek en gaven deze de we(e)k(en) voor de stille week, zodat hier een opeenhoping van proefwerken ontstond.

De meeste docenten waren van mening dat de pilot **effect** (3) had gehad op de lessen. Ze ervaarden meer vrijheid om de lessen in te vullen en om andere les- en toetsvormen in te zetten.

De helft van de ouders heeft de vragenlijst ingevuld: 55% van hen is tevreden over de **communicatie** (4) over het reilen en zeilen van hun kinderen. Daar waar het beter kan gaat het om het geven van de meest effectieve feedback.

De **betrokkenheid** (5) van docenten bij de pilot bleek uit onder andere uit de vele gesprekken, discussies, bijeenkomsten, voorstellen tot verbetering van de pilot, uitwisseling van werkvormen, delen van vormen van feedback en zo voort.

Om de **werkdruk van docenten** (6) te verlagen zonder in te boeten op de kwaliteit van de feedback werd onder andere gevraagd om meer (taak)uren ter beschikking te stellen voor docenten die deelnemen aan de pilot. Ook werd gevraagd om trainingen in het geven van effectieve terugkoppeling.

De helft van de respondenten had bij de leerlingen een **verandering in studie-aanpak** (7) gezien. Deze docenten zagen bij hen met name een actievere houding in de les.

De **bevorderingsresultaten** (8) van de leerlingen in deze pilot: 86% van de leerlingen is bevorderd naar 5 vwo. De resultatenvergadering die hieraan ten grondslag lag, werd door alle deelnemende docenten als zeer bevredigend ervaren: de leerling was voor elke docent zeer helder in beeld. De mening van deze afsluitende vergadering was overduidelijk: men had meer dan anders (lees: in de niet-pilot-leerjaren) het ècht over de leerling gehad.

Waren **leerlingen en ouders tevreden** (9) over de pilot? Van de 55% van de ouders die de enquête had ingevuld was 33% positief over de pilot, 17% positief met kanttekeningen, 20% neutraal en 30% negatief. Waardevol vonden zij de feedback, die weliswaar in kwaliteit verschilt. Het gebrek aan cijfers geeft in mindere mate inzicht in prestaties. Naar de algehele tevredenheid van de leerlingen is niet expliciet gevraagd wel naar deelgebieden zoals feedback. Veel docenten schreven dat de pilot ook van **invloed** (10) was geweest op hun lessen **in andere leerjaren**, bijvoorbeeld door hier ook meer feedback te gaan gebruiken, of andere werkvormen in te zetten, of minder gebruik te maken van boeken.

VOORLOPIGE CONCLUSIE met betrekking tot het vervolg van de pilot

Na een schooljaar met deze pilot gewerkt te hebben, mogen we stellen dat het een uitdaging voor de docent èn voor de leerling was en is om zich open te stellen voor de andere manier van bewust omgaan met onderwijs en het reflecteren daarop. Een uitdaging die voor velen tevens een verfrissing was.

Naast de uitdaging van het exploreren van de mogelijkheden op het gebied van het geven van prikkelend, talent-stimulerend, perspectief biedend onderwijs met het daarbij behorende geven van feedback, ervoeren de docenten tevens meer werkdruk (onder andere veroorzaakt door het invullen van kolommen, het vormgeven van die effectieve feedback, lesgeven aan grote of meer dan een cluster(s)/klas(sen), de factor tijd, de vergaderingen).

Alle goede en minder goede ervaringen op een rij zettend, verdient deze pilot het, **nog een jaar als pilot voortgezet te worden**. Dat wil zeggen met daarin opgenomen de verbetering, die door betrokkenen (docenten, leerlingen, ouders) aangegeven wordt, waaronder:

- meer mentoren in de leerlaag 4 vwo
- maximaal één V4 klas/cluster per docent
- investeren in en geven van scholing van docenten in geven en ontvangen van feedback
- communicatie richting ouders van de doelgroep optimaliseren (in 3 èn 4 vwo)
- eenduidigheid over kwantificering - 0 + ++
- duidelijkheid vanaf het begin van het schooljaar te verschaffen over bevordering naar 5 vwo
- het aantal kolommen waarin we feedback invullen, verminderen.

..... en VERVOLG VOOR 5 VWO IN HET SCHOOLJAAR 2017 - 2018

Het komende schooljaar (2017-2018) vervolgen de huidige 4 vwo leerlingen uit de V4 pilot hun studie **in 5 vwo**. Aangezien we in 5 vwo met het programma-van-toetsing-en-afsluiting (PTA)

onze weg richting het eindexamen vervolgen, zullen we de resultaten van de summatieve toetsen, de gegeven **cijfers** dus, in kolommen plaatsen.

Ook het PTA van de afdeling vwo zal (net als de havo-afdeling) opnieuw ingericht worden in zijn beschrijving van te behandelen en - op summatieve en formatieve wijze- te toetsen leerstof.

Ouders, leerlingen en docenten geven aan dat een van de verworvenheden uit deze V4-pilot de **feedback** is. Op basis daarvan is het voorstel om dit element, de feedback een zichtbare plaats in 5 vwo geven: een **kolom** waarin de docent de (zowel cognitieve als non-cognitieve) vorderingen in het leerproces van de leerling vermeldt.

Samengevat: werken met een cijfermatige bevorderingsnorm plus het verhaal achter de cijfers: de feedback.

Renée Geenen

Teamleider bovenbouw vwo a.i.